“ งานประดับมุกเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า ควรแก่การอนุรักษ์ เพราะเป็นศิลปะอีกแขนงหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นชาติไทย ผมจึงพยายามอย่างเต็มที่ที่จะเผยแพร่ให้แก่คนรุ่นหลังช่วยกันสืบทอด อนุรักษ์และรักษาเอาไว้ ”

“ลงรักประดับมุก”

จักรกริศษ์ สุขสวัสดิ์
อายุ 50 ปี
ที่อยู่ : 38 หมู่ที่ 8 หมู่บ้านคลองญี่ปุ่น ซอยตาลเดี่ยวบนพัฒนา
ตำบลบัวปากท่า อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม 73130
โทรศัพท์ : 08-1695-1675, 034-993-058

โรงเรียนเพาะช่างได้หล่อหลอมให้ **ครูจักรกริศษ์ สุขสวัสดิ์** มีความรู้และชื่นชอบงานด้านศิลปหัตถกรรมโบราณเป็นพิเศษ และเมื่อเรียนจบจากรั้วศิลปะการช่างแห่งนี้ ครูจักรกริศษ์กลับเตรียมเบนเข็มกลับไปเป็นเกษตรกรซึ่งเป็นอาชีพหลักของครอบครัว แต่เนื่องจากผลผลิตในแต่ละปีไม่ค่อยดีนักจึงทำให้ต้องมองหาอาชีพเสริม และนี่เองที่เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสรรค์งานเครื่องประดับมุกที่วิจิตรบรรจงและทรงคุณค่าซึ่งได้กลายเป็นอาชีพหลักด้วยความรักจนถึงวันนี้

“ผมมีโอกาสเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ เช่น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ วัดหลวง พระอารามหลวง พระบรมมหาราชวัง ผลงานโบราณอันวิจิตรเหล่านี้ทำให้ผมเกิดความประทับใจ โดยเฉพาะงานประเภทเครื่องประดับมุก มองครั้งใดก็ทำให้รู้สึกว่าเป็นงานอันทรงคุณค่าที่ครูช่างโบราณได้รังสรรค์ไว้ได้อย่างสวยงาม ที่สำคัญผมมองว่างานลงรักประดับมุกเป็นงานที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของชาติไทยที่มีมาแต่โบราณจัดเป็นงานประณีตศิลป์ชั้นสูงที่หาประเทศใดในโลกเทียบไม่ได้ โดยเฉพาะกระบวนการทำที่มีขั้นตอนซับซ้อนผู้รับการถ่ายทอดจึงต้องมีใจรักต้องเสียสละเวลาในการฝึกฝน ต้องมีความมานะอดทนอย่างสูงจึงจะทำงานประเภทนี้ได้สำเร็จ และจากความประทับใจนี่เองได้กลายเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานลงรักประดับมุกที่ผมรักมาก”

เครื่องประดับมุก เป็นงานช่างอีกแขนงหนึ่งที่ต้องอาศัยฝีมือและความประณีตบรรจง โดยการนำเปลือกหอยที่มีความแวววาว มาตัด เจียร ฉลุ และประดับลงบนชิ้นงาน วัสดุหลักที่ใช้ก็คือ หอยมุกไฟ (หอยโข่งทะเล)ในอดีตเครื่องประดับมุกได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในกลุ่มชนชั้นสูง โดยนิยมนำไปใช้ประดับตกแต่งหุ่นไม้ โต๊ะหมู่บูชา ซึ่งในปัจจุบันหอยมุกเป็นวัสดุที่หายากและมีราคาสูง จึงต้องนำเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้าน

งานลงรักประดับมุกนับเป็นงานช่างที่มีความซับซ้อนเนื่องจากมีกระบวนการมากกว่า 10 ขั้นตอน เริ่มจากการเตรียมหอยมุก โดยการนำหอยมุกไปตัดเป็นชิ้นส่วน

จากนั้นนำมาขัดเอาคราบสกปรกที่อยู่บนเปลือกหอยมุกออก เพื่อให้หอยมุกเกิดความแวววาว และเจียรหอยมุกให้ได้ขนาดความหนาเท่ากับเหรียญบาท แล้วนำมาผูกลายหรือเรียกอีกอย่างว่าการออกแบบลาย โดยการวาดลายลงบนกระดาษ และนำไปทากาวลาเท็กซ์ติดลงบนมุก (เปลือกหอยมุก) จากนั้นก็นำมาฉลุลายโดยใช้คันเลื่อย ซึ่งต้องฉลุลายให้เหมือนกับที่ผูกลายวาดไว้ เน้นความอ่อนช้อย สวยงามเหมือนภาพวาด งานมุกจะเน้นลายบากปิด บากเปิด ยอดสะบัด หางไหลขัด เมื่อฉลุลายเรียบร้อยแล้ว จึงนำมุกไปประดับลงบนชิ้นงานและนำชิ้นงานไปทำการถมด้วยรักสมุก

“ขั้นตอนที่ทำนั้นซับซ้อนมาก โดยเฉพาะในช่วงการถมด้วยรักสมุก (ยางรักผสมถ่านที่ตำและนำไปร่อนให้ได้ผงถ่านที่ละเอียด) ลงบนชิ้นงานมุกให้เต็มพื้นที่แล้ว ก็ปล่อยให้ชิ้นงานแห้งโดยธรรมชาติ ยางรักนั้นจะเป็นวัตถุดิบที่ไม่ถูกกับอากาศร้อน ถ้านำยางรักไปตากแดด ยางรักจะเกิดความเหนียวเหนอะหนะ เราจะต้องนำชิ้นงานที่ถมรักไปตากในอุณหภูมิที่ร้อนชื้นจะทำให้ยางรักแห้งเร็วต้องใช้เวลาในการตากถึง 2 สัปดาห์ หลังจากที่ตากไว้จนยางรักแห้งสนิทแล้ว จึงนำชิ้นงานมาขัดเพื่อให้ยางรักสีดำหลุดออกจนเห็นลายมุกที่ติดไว้ การขัดครั้งแรกจะเรียกว่าขัดเปิดหน้า และถ้ายังไม่เรียบต้องทำการถมทับใหม่เพื่อเก็บรอยตามด หรือร่องรอยที่ไม่เรียบ จะถมและขัดจนเรียบร้อย บางครั้งอาจต้องถมถึงสามรอบเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยในชิ้นงาน เมื่อได้ชิ้นงานที่ถมเรียบร้อยแล้วจะนำชิ้นงานมาทำการขัดเงาด้วยยางรัก คือจะใช้ยางรักที่กรองด้วยผ้าเนื้อละเอียด และใช้น้ำยางรักที่ได้มาเช็ดบนชิ้นงาน โดยจะต้องเช็ดรัก และถอนออกหมายถึงเช็ดแล้วใช้ผ้าสะอาดเช็ดตาม รักที่ใช้เช็ดคือสารเคลือบเงาที่ได้จากธรรมชาติ ยางรักเมื่อขัดหรือถูซ้ำๆ จะทำให้เกิดความเงางาม”

นอกจากความเชี่ยวชาญเฉพาะตัวแล้ว ครูจักรกริศษ์ยังได้นำองค์ความรู้ด้านงานช่างประดับมุกเข้าไปถ่ายทอดในสถานศึกษาที่เปิดหลักสูตรงานช่างสิบหมู่ และถ่ายทอดตามอัธยาศัยให้กับบุคคลทั่วไปที่สนใจจนสามารถสร้างช่างฝีมือเพื่อรับใช้สังคม สร้างสิ่งของเครื่องใช้ในพระพุทธศาสนา ถวายงานเพื่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น งานฉลุลายพระโกศจันทน์ งานอนุรักษ์บานประตูวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม งานอนุรักษ์บานประตูหอพระมณเฑียร เป็นต้น ซึ่งครูจักรกริศษ์มีความภาคภูมิใจมากที่สามารถสอนคนให้สร้างงานศิลปะชั้นสูงแขนงนี้ได้ นอกจากนี้ ยังยินดีเปิดบ้านต้อนรับผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้ เพราะมีเจตนารมณ์ที่จะเผยแพร่งานอันทรงคุณค่านี้ ปัจจุบันครูจักรกริศษ์ได้เผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อออนไลน์เพื่อให้คนที่สนใจแต่ไม่มีเวลาเข้ามาศึกษางานได้เรียนรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งยังเป็นการเผยแพร่ความรู้ให้กับบุคคลทั่วไปที่ยังไม่รู้จักงานเครื่องประดับมุกได้รู้จักงานแขนงนี้อีกทางหนึ่ง”

“งานประดับมุกเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า ควรแก่การอนุรักษ์ เพราะเป็นศิลปะอีกแขนงหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นชาติไทย ผมจึงพยายามอย่างเต็มที่ที่จะเผยแพร่ให้แก่คนรุ่นหลังช่วยกันสืบทอด อนุรักษ์และรักษาเอาไว้ อย่างไรก็ตามนับเป็นเรื่องที่น่าใจหาย เพราะเด็กรุ่นใหม่ไม่ค่อยสนใจ และช่างรักก็เริ่มจะมีน้อยลงไปทุกทีผมจึงรู้สึกเป็นห่วงและคงจะเสียใจมากถ้าหากมรดกทางวัฒนธรรมไทยแขนงนี้จะหายไปพร้อมกับตัวผม จึงอยากฝากอนาคตของงานเครื่องรักประดับมุกที่ได้ชื่อว่าเป็นงานประณีตศิลป์ชั้นสูงไว้ให้คนรุ่นหลังได้สืบทอดมรดกอันล้ำค่านี้ให้อยู่คู่กับชาติไทยต่อไป”